

Norsk som andrespråk i begynneropplæringen

Kirsten Palm, OsloMet – Storbyuniversitetet
Anne Marit Vesteraas Danbolt, Høgskolen i Innlandet

Elever med Norsk som andrespråk i begynneropplæringen

Kirsten Palm, OsloMet – Storbyuniversitetet
Anne Marit Vesteraas Danbolt, Høgskolen i Innlandet

Flerspråklighet i begynneropplæringen

Kirsten Palm, OsloMet – Storbyuniversitetet
Anne Marit Vesteraas Danbolt, Høgskolen i Innlandet

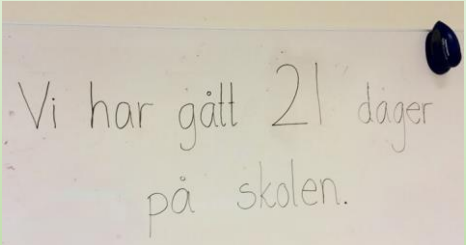
Skolepolitisk bakgrunn

- Opplæringsloven
  - Elever fra språklige minoriteter har rett til særskilt språkopplæring inntil de har tilstrekkelige ferdigheter i norsk til å følge den ordinære opplæringen og om nødvendig morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring,
- Andelen elever med særskilt språkopplæring går opp
- Andelen elever som får morsmålsopplæring og tospråklig opplæring går ned (Rambøll 2016)
- Elevenes morsmål utnyttes i liten grad som ressurs i opplæringen (f.eks. Ryen 2010, Tonne og Palm 2015, Rom for språk 2016)

- For minoritetselever som begynner i første klasse har det vært en sterk offentlig oppmerksomhet knyttet til norskkompetanse og at barnehagene i i tilstrekkelig grad gjør barna rustet til å begynne på skolen
- En ganske tydelig diskurs der norsk språk er det som teller og morsmål er et problem
- Diskusjon i forskningsmiljøene om morsmålets betydning (jf. Engen 2015)
- Få undersøkelser i Norge av elever i førsteklasse – selv om begynneropplæring og «tidlig innsats» framheves politisk

«Begynneropplæring i flerspråklige klasserom» - en studie fra 2016

- Intervjuer med 6 lærere på 1.trinn på barneskolen
- Observasjoner i deres klasser i september, dvs rett etter skolestart
- Lærerne arbeider på 4 forskjellige skoler i 3 ulike kommuner
- Alle klassene hadde mellom 50% og 80% et annet morsmål enn norsk

Vi har gått 21 dager på skolen.

Oppsummering – enspråklig eller flerspråklig opplæring?

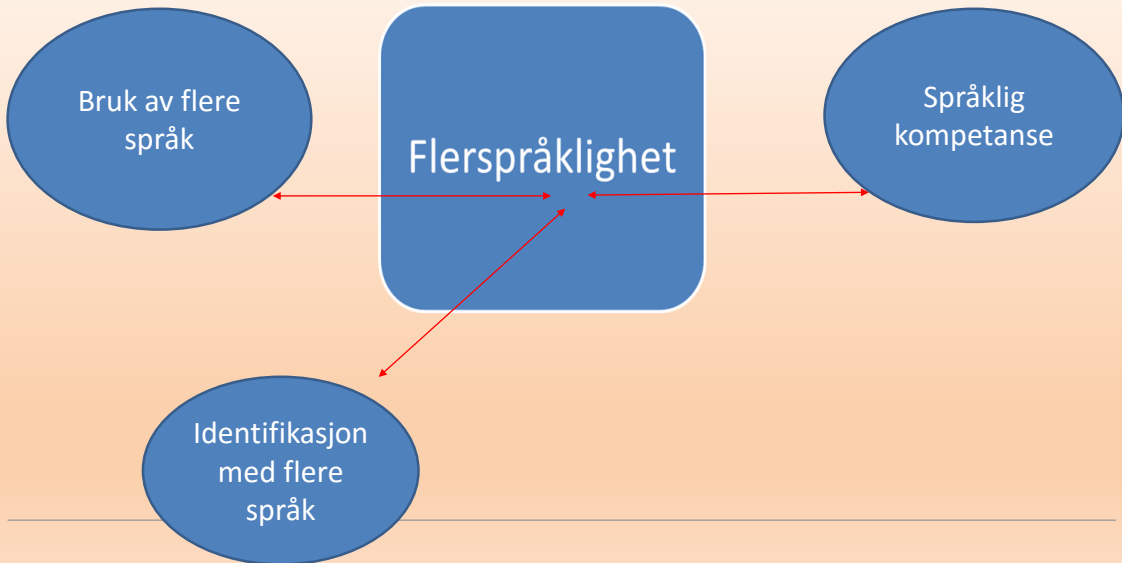
- I hovedsak enspråklig opplæring – men en av skolene har noe morsmålsstøtte
- Engelsk introduseres nesten helt fra skolestart – ingen av lærerne problematiserer dette
  - Tydelige statusforskjeller mellom engelsk og de mer tradisjonelle innvandrerspråkene
- Tre av lærerne vektlegger bruk av skjønnlitteratur på morsmålet
- Flere av lærerne uttrykker at de vet de kunne eller burde ha gjort mer enn de faktisk gjør
- En av lærerne viser hvilket handlingsrom som finnes for å utnytte flerspråklighet og mangfold som ressurs på ulike områder

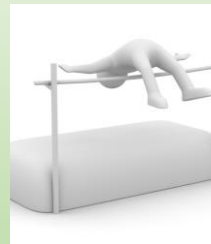
Konklusjoner etter prosjektet

- Mangelen på nasjonale retningslinjer og få føringer på den enkelte skole gjør at det blir helt avhengig av lærerens initiativ og kompetanse på feltet
- Kollegaer på samme skole kan undervise helt ulikt selv om elevgruppa er ganske lik
- Det betyr at flerspråkligheten kan brukes og synliggjøres, men også bli ignorert eller i verste fall undertrykket
- Norskopplæring vektlegges sterkt – fokus på lesetester og kartlegging kan ha betydning
- Både den nasjonale og den lokale skolediskursen om nødvendigheten av norsk og problematiseringen av morsmål kan ha betydning for hva lærerne gjør
- **Det trengs kompetanseheving blant lærere – og ikke minst konkrete eksempler på hvordan det språklige mangfoldet og mangfoldet generelt kan brukes i klasserommet**

Hva innebærer det å være flerspråklig?

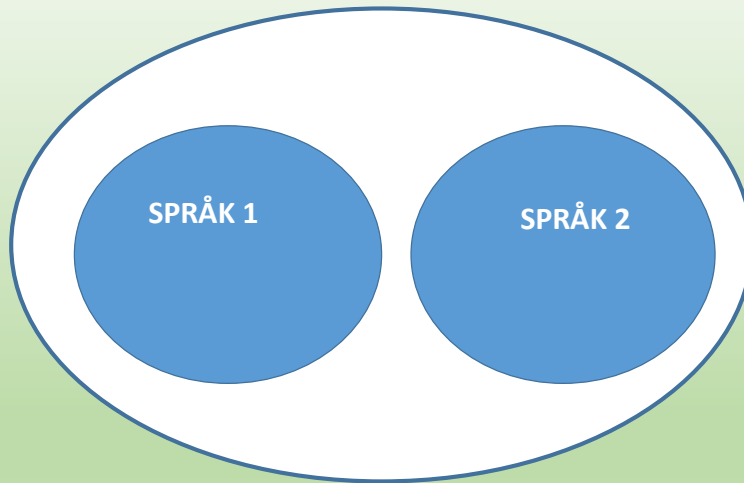

Hvem sammenlikner vi med?

Venter vi at en hekkeløper skal løpe like fort som en sprinter og hoppe like høyt som en høydehopper?

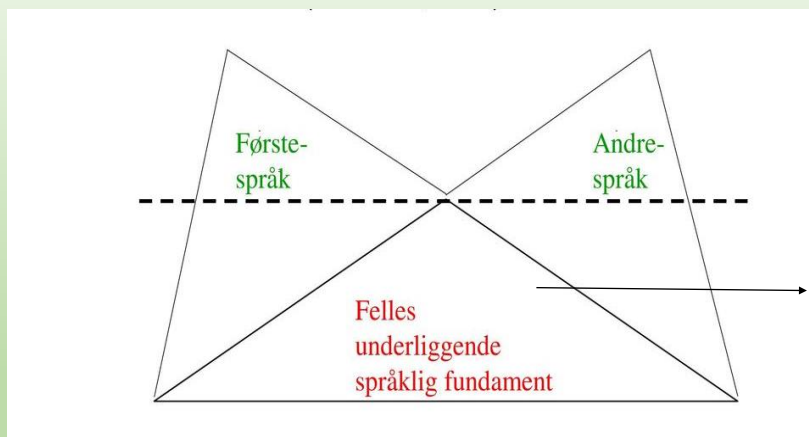
Noen bilder på flerspråklighet

kirsten.palm@hioa.no

11

Isfjellmodellen (Cummins/ Øzerk)

Skjema
Semantisk kart
Begrepsnettverk
Kunnskapsnettverk
Teori om omverdenen

kirsten.palm@hioa.no

12

Ord og begrep

«trollet er i vannet
med fart i» (I. Kjelaas 2009)

«Ordet tilhører språket-
Begrepet tilhører tanken»

Noen sentrale elementer i begynneropplæring

- Utvikling av fonologisk bevissthet
- Fonemanalyse
- Bokstavinnlæring
- Utvikling av ordforråd

Språkstimulering skal være "jeg-forankret", det vil si at den bør ta utgangspunkt i barnets initiativ, behov og interesser, og på en måte som styrker identitetsdanning, selvfølelse og selvbilde i en positiv retning (Hagtvet 2004:11).

«Det språklige mangfoldet er en ressurs for utviklingen av barn og unges språkkompetanse»

LK 06

• ??

• hårbørste?

• flodhest?

• Tv?

Illustrasjonsfoto
Colorbox

- ??
- hårbørste?
- flodhest?
- Tv?

- Jim Cummins: Students' L1 is treated with **benign neglect** – there is little opportunity to use it in the classroom

17

Å utforske fonemstrukturen på flere språk

- Lærer: De kan rekke opp hånda som ser hva det er på bildet
- (...) Elev: nek (el. lign.)
- Lærer: På romaner, kanskje!
- Elever: Jeg vet det, jeg vet det! Nese!
- Lærer: Nese. Noen som hører hva som er første lyden i "nese"?
- Elev: n. n.
- (Lærer spør hva nese heter på urdu.)
- Elever: Nak.
- Lærer: Nak. Du kan det du og! Bra! Nak.

Hentet fra filmen
Inn i skrifta –
med norsk som
andrespråk

Filmbasert læremiddel
om lese- og skriveopplæring
for lærerstudenter

- Lærer: Dere som snakker tyrkisk, kanskje dere vet hva nese heter på tyrkisk?
- Elever: Burun!
- Lærer: Burun. Har dere n-lyd i "burun" også? Kan dere høre n-lyd i "burun"?
- Elev: Nei, det er b!
- Lærer: Det begynner på b, men finnes det n-lyd noe annet sted?
- Elev: Ja, på sisten!
- Lærer: På slutten, ja. Burun. Kunne dere andre høre det?

Flerspråklighet som ressurs – involvering av de foresatte

(Danbolt og Hugo 2012)

Elevenes egen tospråklige ordbok. Her fra samtale om ordet "tromme"

Lærer: Å, taraboka! Har dere snakket om det hjemme, at det heter taraboka?

Belmina: Nei. Men mamma skrev det.

Lærer: [...] har du hørt ordet taraboka før da?

Belmina nikker ivrig.

Lærer: Taraboka. Men du, begynner 'taraboka' på samme lyd som 'tromme'?

- Belmina nikker.
- Lærer: Gjør det det? 'Tromme' – 'taraboka? Og [peker i boka til Sarah, der ordet er skrevet på arabisk.] 'Tabla!' Hvilken lyd begynner det på, da?
- Elevene [ivrig]: t-t-t-t
- Lærer: Det og! Se her: mange av ordene begynner på samme [...]. Tromme. Ta-ra-bo-ka

UKAS ORD UKE 49

	TOG TOG VOZ	tog tog
	TROLL TROLL Dzin	troll troll
	TV TV TV	tv tv
	TROMME TROMME TARABUKA	tromme tromme
	TRE TRE DRVO	tre tre

*Teacher Well-Being and Diversity (TWBD):
Managing Language and Social Diversity in Classrooms*

Project period 2016-2019

Et samarbeid mellom lærerutdanninger
og grunnskoler

Et norsk delprosjekt om
språklig mangfold i
barneskolen
Inspirert av aksjonsforskning

Klassen:
2.Klasse
26 elever
12 forskjellige språk + norsk

Flerspråklig praksis på andre trinn

- «Språkhjørnet»
- God morgen på alle språkene
- Fader Jakob på mange språk
- Utforsking av ord på ulike språk
- Ulike alfabetsystemer
- Barnebøker på ulike språk
- Felles tekstskaping på norsk og oversettelser hjemme

«Språkekspertene»: Fader Jakob på 8 ulike språk

- Sangen er kjent i mange land
- Foreldrene skriver ned teksten med latinske bokstaver
- Elevene føler seg som eksperter når sangen synges på deres språk

Foreløpige resultater

- Stort engasjement hos elever, lærer og foreldre
- Styrking av skole- hjem- samarbeidet
- Fokus på språk generelt og elevenes/foreldrenes bakgrunn
- Elevene er stolte når de har med seg informasjon hjemmefra – og når de får vist fram litt av sin språkkompetanse
- Styrking av skole- hjem- samarbeidet
- Alle elever utvikler sin metaspråklige bevissthet

Konsekvenser for opplæringen

- La elevene bruke de språkene de kan i faginnlæring
- Samarbeide med medelever med samme språk
- Bruke nettressurser og ordbøker
- Lese fagtekster både på norsk og morsmål
- Synliggjøring av språkene både ut fra et identitetsperspektiv og et læringsperspektiv
- Ulike alfabeter henger på veggene
- Oppslag er på flere språk (for eks. velkomsthilsener)
- I grammatikkopplæring
- Bruke tospråklige lærere når det finnes

<http://www.morsmal.no/matematikkbegreper/1218-norske-kategorier/mattebegreper-norsk>

Avslutning

«Læring er i sin natur samarbeidende og sosial» (Gibbons 2002)

- Eksempler fra praksis viser at det er mulig å inkludere flerspråklighet i begynneropplæringen
- Det er likevel i stor grad overlatt til den enkelte lærer
- Liten strukturell og organisatorisk støtte for å inkludere flerspråklige elevers språklige og kulturelle kompetanse
- Skolen og lærerutdanningen må fortsette å arbeide for at flerspråklige elever får utnytte de ressursene de har i begynneropplæringen

Litteraturliste

- Gibbons, P. 2002. *Scaffolding Language, Scaffolding Learning. Teaching Second Language Learners in the Mainstream Classroom*. Portsmouth: Heinemann.
- Hagtvet, B.E. 2004. Språkstimulering: Tale og skrift i førskolealderen. Oslo: Cappelen akademisk
- Danbolt, A.M.V. 2004. *Inn i skrifta – med norsk som andrespråk*. Filmbasert læremiddel om lese- og skriveopplæring for lærerstudenter. Høgskolen i Hedmark
- Danbolt, A.M.V. og Hugo, B. B. 2012. Flerspråklighet som ressurs. Interaksjon og samarbeid i flerspråklige elevgrupper. I Haug, Peder (red.). *I klasserommet. Studier av skolens praksis*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Palm, K. (2018): Enspråklig begynneropplæring i flerspråklige klasserom? Om lese- og skriveopplæringen i første klasse. I Michaelsen, E. og Palm, K (red). *Den viktige begynneropplæringen – en forskningsbasert tilnærming*. Oslo: Universitetsforlaget. Under utgivelse.